
Kyrkomötet Kyrkorättsutskottets betänkande 2013:7

Lag om Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2013:77 som innefattar förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att lagen om Svenska kyrkan upphör och i tillämpliga delar överflyttas till lagen om trossamfund och till kyrkoordningen.

Utskottet föreslår att motionen avslås.

Till betänkandet finns ett särskilt yttrande och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:77.

Motionens förslag

Motion 2013:77 av Birgit Friggebo m.fl., Lag om Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Lag om Svenska kyrkan (1998:1591) upphör och att tillämpliga delar överflyttas till Lag om trossamfund (1998:1593) och till Svenska kyrkans kyrkoordning.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2013:77 i Ln 2013:14y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Lagen om Svenska kyrkan trädde i kraft den 1 januari 2000. Förslag om en ramlagstiftning för Svenska kyrkans del framfördes först i den s.k. ERK-utredningens betänkande *Ekonomi och rätt i kyrkan* (SOU 1992:9). Den föreslagna modellen för reglering av förhållandet mellan staten och Svenska kyrkan vid en relationsförändring fördes, efter ett positivt remissutfall, vidare av Kyrkoberedningen i dess betänkande *Staten och trossamfunden* (SOU 1994:42).

I regeringens proposition (Prop. 1995/96:80), som ledde fram till riksdagens principbeslut om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan, togs fasta på den modell för lagstiftning som tidigare presenterats. Som motiv för en särskild lag för Svenska kyrkan åberopades att staten skulle medverka till att Svenska kyrkans karaktär och identitet bevarades. Mot att införa en enda gemensam lag för alla trossamfund anfördes att Svenska kyrkan skulle få en alltför stor tonvikt med en sådan lag i beaktande av de frågor vilka krävde en reglering. När regeringen därefter lade fram propositionen (Prop. 1997/98:116) med förslag till slutlig reglering av förhållandet mellan staten och Svenska kyrkan byggde det på en lag med bestämmelser gemensamma för alla trossamfund och en lag med särskild reglering av Svenska kyrkans förhållanden.

Det nuvarande förhållandet mellan staten och Svenska kyrkan är resultatet av en lång historisk utveckling där skilda principiella utgångspunkter spelat större eller mindre roll för skeendet. Den långa gemensamma historien motiverar att staten genom en särskild lag anger de ramar inom vilka Svenska kyrkan även i fortsättningen skall verka.

Regeringen konstaterade också att 1995 års principbeslut utgör en kompromiss mellan å ena sidan nödvändigheten att ta hänsyn till Svenska kyrkans särställning på grund av den långa historiska utvecklingen och den stora andelen tillhöriga samt å andra sidan önskemålet om att öka jämställdheten mellan trossamfunden.

Tidigare behandling av motioner i kyrkomötet

Kyrkomötet 2001 behandlade en motion med den huvudsakliga innebörden att lagen om Svenska kyrkan skulle upphävas (Mot 2001:30). Kyrkomötet avslag motionen på Kyrkorättsutskottets förslag (Kr 2001:1). Utskottet motiverade sitt förslag till avslag med att lagen om Svenska kyrkan skulle ses som en av flera delar i det reformpaket som den förändrade relationen mellan staten och Svenska kyrkan utgjorde och att det inte var möjligt att bryta ut delar ur detta utan att det kunde få återverkningar på andra delar.

Vid kyrkomötet 2009 behandlades en motion (Mot 2009:46) med förslag om att kyrkomötet skulle uppdraga till kyrkostyrelsen att framlägga en utredning om konsekvenserna att lagen om Svenska kyrkan avskaffas och att innehållet i tillämpliga delar flyttas över till lagen (1998:1593) om trossamfund och till kyrkoordningen. Även denna motion avslogs av kyrkomötet på Kyrkorättsutskottets förslag (Kr 2009:5), med samma motivering som motionen från 2001. Kyrkorättsutskottet anförde vidare att då nuvarande reglering inte varit till förfång för kyrkans verksamhet så ska inte kyrkan ta initiativ till någon förändring.

Kyrkomötet behandlade 2012 en motion (Mot 2012:29) om att ersätta lag om Svenska kyrkan med ett ”konkordat”. Kyrkomötet avslag på Kyrkorättsutskottets förslag (Kr 2012:2) motionen med motiveringen att det inte har inträffat något sedan år 2009 som ändrar inställningen i frågan. Motiven till att ha kvar lagen om Svenska kyrkan gäller fortfarande.

Efter relationsändringen har det också väckts motioner i riksdagen med krav om att lagen om Svenska kyrkan ska avskaffas. Samtliga sådana motioner har avslagits av riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:77.

Lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan utgör en del i den överenskommelse som träffades mellan Svenska kyrkan och staten inför de ändrade relationerna. Den innehåller sådant som är väsentligt för att beskriva Svenska kyrkans särskilda karaktär. I den meningen skiljer den sig avsevärt från den mer allmängiltiga reglering som finns i lagen (1998:1593) om trossamfund till vilken lag föreslås att lagen om Svenska kyrkan överförs i tillämpliga delar. Även om vissa bestämmelser skulle kunna uppfattas som krav som staten ställer på Svenska kyrkan, exempelvis att vara en öppen folkkyrka med en demokratisk organisation och bedriva en rikstäckande verksamhet, är de samtidigt ett uttryck för Svenska kyrkans syn på sig själv. I regleringen vid relationsändringen ingick bl.a. prästlönetillgångarnas förvaltning och tillgodogörandet av deras avkastning, huvudmannaskapet för begravningsverksamheten, ersättning för antikvariska kostnader vid vård och underhåll av kyrkliga

kulturminnen och stöd vid uppbörd av kyrkoavgifterna. Enligt utskottets mening är det olämpligt att bryta ut och förändra en fundamental del i denna helhet.

Läronämnden har i yttrande (Ln 2013:14 y) uttalat att kyrkans relation till staten har läromässiga implikationer. Denna relation kan, enligt läronämnden, rättsligt regleras på olika sätt.

Utskottet vill i sammanhanget vidare lyfta fram det faktum att enligt 8 kap. 2 § första stycket fjärde punkten regeringsformen ska föreskrifter om grunderna för Svenska kyrkan som trossamfund meddelas genom lag. Ändring och upphävande av sådan lag ska enligt 8 kap. 18 § andra stycket regeringsformen ske antingen genom två likalydande beslut med mellanliggande riksdagsval eller genom endast ett beslut om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Kyrkorättsutskottet anser att motiven till att ha kvar lagen om Svenska kyrkan som uttalats av kyrkomötet vid tidigare behandling av frågan fortfarande gäller. Motionen ska alltså avslås.

Uppsala den 26 september 2013

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Margareta Andersson, ordförande

Bengt Stigner, sekreterare

Beslutande: Margareta Andersson, ordförande, Vanja Björsson, Jan-Erik Forsberg, Mari Lönnerblad, Christina Andersson, Anki Erdmann, Mikael Härdig, Anna-Karin Westerlund, Johan Carlsson, Stig-Göran Fransson, Anders Roos, Thelma Olsson Bylin, Karl-Gunnar Svensson, Vivianne Wetterling och Anna Malmqvist.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Maria Lagerman, Carola Björkman, Louise Callenberg, Jörgen Silén, Gunnar Bredin, Lena Lindström, Anneli Rosén, Helena Klahr Fast, Georg Lagerberg, Håkan Sunnliden och Hans Weichbrodt.

Biskoparna Thomas Söderberg och Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskilt yttrande

Vi instämmer i utskottets förslag om avslag på motion 2013:77 på grund av att frågan är av sådan dignitet att den kräver ytterligare beredning. En sådan översyn kan komma att beröra många områden vad gäller Svenska kyrkans relation till staten.

Däremot anser vi att Svenska kyrkan aktivt måste förbereda sig på en utveckling där dess offentlighetsrättsliga ställning blir liknande den som gäller för andra registrerade trossamfund.

Under de år som gått sedan relationerna mellan Svenska kyrkan och staten förändrades har staten ensidigt fattat beslut som i ett längre perspektiv riskerar att göra lagen om Svenska kyrkan obsolet. Exempel på detta är frågorna kring folkbokföring, nationellt enhetlig begravningsavgift och rätten till tjänstledighet i samband med kyrkliga förtroendeuppdrag.

Vidare anser vi att Svenska kyrkan bör välkomna och eftersträva en utveckling där den utan inblandning från staten själv får definiera sig som kyrka och trossamfund. Svenska kyrkan måste få bestämma över sina egna inre angelägenheter och stå på egna ben.

Mikael Härdig, Anna-Karin Westerlund, Johan Carlsson, Anders Roos och Thelma Olsson Bylin

Särskild mening

Vi instämmer i utskottets förslag om avslag på motion 2013:77 på grund av att frågan är av sådan dignitet att den kräver ytterligare beredning. En sådan översyn kan komma att beröra många områden vad gäller Svenska kyrkans relation till staten.

Däremot anser vi att Svenska kyrkan aktivt måste förbereda sig på en utveckling där dess offentlighetsrättsliga ställning blir liknande den som gäller för andra registrerade trossamfund.

Under de år som gått sedan relationerna mellan Svenska kyrkan och staten förändrades har staten ensidigt fattat beslut som i ett längre perspektiv riskerar att göra lagen om Svenska kyrkan obsolet. Exempel på detta är frågorna kring folkbokföring, nationellt enhetlig begravningsavgift och rätten till tjänstledighet i samband med kyrkliga förtroendeuppdrag.

Vidare anser vi att Svenska kyrkan bör välkomna och eftersträva en utveckling där den utan inblandning från staten själv får definiera sig som kyrka och trossamfund. Svenska kyrkan måste få bestämma över sina egna inre angelägenheter och stå på egna ben.

Gunnar Bredin, Anneli Rosén, Georg Lagerberg, Håkan Sunnliden och Hans Weichbrodt

Lag om Svenska kyrkan

Läronämndens yttrande över motion 2013:77

I överensstämmelse med yttrande Ln 2012:10y anför Läronämnden: "Läronämnden menar att kyrkans relation till staten har läromässiga implikationer. Denna relation kan rättsligt regleras på olika sätt."

Uppsala den 21 augusti 2013

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.